3563
7960.

3563

SPRAWOZDANIE

ZWIERZCHNOŚCI

WYZNANIOWEJ IZRAELICKIEJ GMINY

W PODGÓRZU

za rok 1901.

PODGÓRZE.
Nakładem Izraelickiej Gminy wyznaniowej.
1902.

Zwierzchność wyznaniowa izr. Gminy w Podgórzu postanowiła w roku bieżącym — aczkolwiek statut tego nie nakazuje, poprzedzić zamknięcie rachunkowe za rok ubiegły obszerniejszem sprawozdaniem. Uważa bowiem Zwierzchność wyznaniowa za wskazane, aby ogół współwyznawców poznał dokładnie położenie Gminy tak pod względem fizycznego jakoteż kulturalnego rozwoju.

W ten sposób obywatelstwo skalę swych wymagań zastosuje do zasobów gminy i ustaną nieuzasadnione żale. Zanim do sprawozdania z działalności naszej rozpoczynającej się od czerwca 1898 przystąpimy, niech nam wolno będzie cofnąć się wstecz o jedną dekadę a staniemy przed chwilą, gdy gminy wyznaniowej u nas nie było. Do roku 1888 bowiem stanowiło miasto Podgórze pod względem wyznaniowym część składową gminy Klasno.

Ponosiliśmy wydatki i składali opłaty na rzecz tejże gminy żadnych świadczeń od niej nie otrzymując.

To też kilku ludzi dobrej woli z bł. p. p. Józefem Libanem i obecnym przełożonym p. Szymonem Dunkelblumem na czele — rozpoczęło akcyę, — by wyjednać u władz miarodajnych wydzielenie naszego miasta z okręgu gminy wyznaniowej w Klaśnie i utworzenie samoistnej Gminy z siedzibą w Podgórzu.

Starania w tym kierunku przy życzliwej pomocy c. k. władzy politycznej podjęte doprowadziły do dobrowolnego układu między gminą wyznaniową Klasno a reprezentantami obywatelstwa naszego, skutkiem czego Gmina Klasno w zamian za otrzymany ryczałt zrzekła się korzyści materyalnych ze strony naszego miasta.

Od tego czasu t. j. od roku 1888 zaczyna się miasto nasze wyzwolone z pod skrzydeł opiekuńczych Klasna rządzić na własny rachunek, instytucya Gminy naszej przestaje być expozyturą Gminy klaśnieńskiej.

Dobrowolna ta ugoda w krótki czas potem sankcyonowaną została przez ustawodawstwo państwowe. Uchwalona bowiem i dnia 21 marca 1890 Nr. 57 Dzpp. ogłoszona ustawa o stosunkach zewnętrznych naszej społeczności religijnej, — względnie rozporządzenie wykonawcze ministerstwa do ustawy powyższej wydane, zakreślając granice pojedynczych Gmin, — tworzy samoistną Gminę „Podgórze“ obejmującą miejscowości należące do okręgów sądów powiatowych podgórskiego i skawińskiego z siedzibą w mieście Podgórzu.

W miejsce zawiadujących gminą prowizorów powołuje ogół współwyznawców do zarządu nowo otworzoną Gminą przełożeństwo prowizoryczne złożone z 3 członków, mianowicie pp. Szymona Dunkelbluma, Isaka Alexandrowicza i Dra Samuela Aronsohna Przełożeni ci we wrześniu 1891 wybrani prócz bieżących czynności natury administracyjnej, — zajmują się wraz z przybranymi ad hoc mężami zaufania układaniem statutów i czynnościami przygotowawczemi celem wprowadzenia w życie postanowień ustawy z r. 1890, a gdy członek prowizorycznego Przełożeństwa Dr. Samuel Aronsohn w marcu 1897 swój urząd złożył, pozostali dwaj członkowie przełożeństwa, gdy statut Gminy wyznaniowej w r. 1898 przez c. k. Namiestnictwo zatwierdzony został, wybory po myśli przepisów statutu przeprowadzili, poczem w dniu 14 czerwca 1898 objęła urzędowanie po dziś dzień urzędująca zwierzchność wyznaniowa. Jak wyżej wspomniano, ponosiliśmy do r. 1888 jedynie ciężary na rzecz Gminy Klasno nie otrzymując od Gminy tej żadnych świadczeń.

Było tedy pierwszym obowiązkiem Zarządu Gminy wyznaniowej nowo utworzonej wyposażenie swej Gminy w urządzenia ustawą wymagane.

Na pierwszym planie stanęła sprawa założenia cmentarza. Sprawa ta była tembardziej piekącą, ponieważ Gmina krakowska nie pozwalała więcej naszych nieboszczyków na swym cmentarzu chować, — a władza polityczna na utworzenie cmentarza nalegała. — Dzięki Magistratowi miasta naszego, który na cel ten gruntu darmo nam udzielił — przy ofiarności P. T. współwyznawców — stanął w gminie, która co dopiero swój żywot rozpoczęła obszerny cmentarz wraz z trupiarnią, potrzebnemi ubikacyami i domem mieszkalnym, otoczony parkanem murowanym kosztem 16000 Koron. Od czasu tego szczątki naszych sióstr i braci spoczywają spokojnie na ziemi własnej nie potrzebując się tułać w obcem mieście.

Niezmierne zasługi koło założenia i urządzenia cmentarza tego, — którego nam śmiało mogłoby zazdrościć niejedno miasto mające dwa razy tyle mieszkańców co Podgórze położył błp. Józef Liban jeden z pierwszych członków prowizorycznego przełożeństwa izraelickiej Gminy w Podgórzu.

Bardzo dotkliwie dawał się uczuwać brak łaźni rytualnej — wybudowania łaźni parowej domagały się wszystkie warstwy społeczne naszego miasta i to nie tylko nasi współwyznawcy ale także obywatele nasi katoliccy.

Piekącą tą sprawą zajęło się gorliwie prowizoryczne przełożeństwo. W tym celu zakupiono na publicznej licytacyi dom wraz z parcelą budowlaną przy ulicy Józefińskiej kosztem 16000 Koron i zebrawszy drogą repartycyi od członków gminy niespełna 14000 Koron przystąpiono w r. 1893 do budowy łaźni parowej. Łaźnia ta odpowiadająca wymogom czasu i ludności wystawiona kosztem, — jak to naszkicowane poniż zestawienie wykazuje — kilkudziesięciu tysięcy Koron obecnie czynszem dzierżawnym amortyzuje długi hipoteczne na budowę zaciągnięte. W tem miejscu zwracamy uwagę na cyfry zestawienia, które

wykazują, iż od obywatelstwa w drodze repartycyi pobrano zaledwie $^1/_7$ część ogólnych kosztów łaźni.

Około wybudowania i wystawienia łaźni poniósł wielkie zasługi były członek Przełożeństwa Dr. Samuel Aronsohn. Silnego poparcia doznaliśmy także w tej sprawie ze strony c. k. Starostwa we Wieliczce, — w szczególności ze strony ówczesnego Starosty WP. Leona Kurykowskiego, — za co im publiczne podziękowanie się należy. — Po upływie lat kilku okazała się łaźnia nie tyle szczupłą, — ile niepraktyczną z powodu braku osobnego oddziału dla kobiet. Brakowi temu zaradziła obecnie urzędująca Zwierzchność wyznaniowa przez przybudowanie osobnego pawilonu obejmującego 2 baseny i ośm wanien. Wskutek tego łaźnia obecnie do publicznego użytku oddana, odpowiada w zupełności swemu przeznaczeniu.

Od dalszej inwestycyi t. j. budowy szpitala musiała Gmina wyznaniowa na razie z powodu niedoborów kasowych i krytycznych stosunków finansowych odstąpić. Sprawę tą, obecnie urzędująca Zwierzchność wyznaniowa z oka nie spuszcza i gdy tylko nieco z długów się oczyści, do zrealizowania tej szczytnej myśli przystąpi.

Co do dobroczynności publicznej, — to zarząd Gminy zawsze cel ten na pierwszem kładł miejscu.

Prócz udzielanych rokrocznie przy udziale współwyznawców biednym in natura węgli i mac było zawsze naszem staraniem jak najbardziej ludność ubogą przy każdej sposobności wspierać; nie tylko nie odmawialiśmy wsparcia tym co po takowe do nas się zgłaszali, — ale nadto z własnej inicyatywy posyłaliśmy znaczne zapomogi tam, — gdzie wiedzieliśmy o zachodzącej potrzebie, — chociaż dany osobnik do nas się nie zgłaszał.

Nadto zaprowadziliśmy udzielanie stałego wsparcia miesięcznego biednym miejscowym na uwzględnienie zasługującym. Rubryka wsparcia ubogich jest w naszym budżecie pokaźną i staramy się takową z roku na rok podwyższać. W miarę

sił finansowych Gminy i w ramach budżetu naszego staraliśmy się także o zasilanie funduszów miejscowych stowarzyszeń dobroczynnych, jużto udzielając tymże subwencyi, już to w inny sposób staraliśmy się o zwiększenie ich funduszów.

W tej mierze odwołujemy się do sprawozdań rocznych miejscowych stowarzyszeń dobroczynnych.

Od lat kilkudziesięciu czyniono starania o zaprowadzenie w mieście naszem drutów szabasowych.

Sprawa ta, ze względów religijnych niesłychanie doniosła, została pomyślnie załatwioną dzięki zabiegom p. Symchy Fränkla młodszego syna naszego nieodżałowanego rabina.

Pod względem rytualnym pierwszej doniosłości sprawa urządzenia rzeźni rytualnej została po upływie lat kilku i usunięciu przeszkód pomyślnie załatwioną, — gdyż zdołaliśmy uzyskać od Magistratu w dzierżawę kilkadziesiąt sążni gruntu nad Wisłą, — i w miejscu dla wszystkich możliwie najdogodniejszem wybudowaliśmy rzeźnię drobiu, którą jeszcze w r. 1897 do publicznego użytku oddaliśmy.

W czasie urzędowania prowizorycznego przełożeństwa i za wybitną inicyatywą tegoż powstały w naszem mieście dobroczynne stowarzyszenia, rozwijające błogą działalność w dziedzinie humanitarnej, jakoto stowarzyszenia Chewra Kadischa, Machsike Cholim, Talmud Tora, Menachem Abelim, Gemilas Chasudim, Nosse Mite, Anse Chail i t. d. Staraniem jednego z członków tegoż przełożeństwa Dra Samuela Aronsohna oraz ludzi chętnych i zacnych, urządzoną została w mieście naszem kuchnia dla głodnych dzieci wyznania mojżeszowego, a na wzór tejże rozwijają w mieście naszem swoją działalność dzisiejsze kuchnie.

Za wpływem i poparciem Przełożeństwa stanął w mieście naszem dom mnrowany dla Talmud-Tory, została kreowaną posada rabina w Skawinie i utworzone dwie posady nauczycieli religii przy szkołach ludowych w Podgórzu. W radzie

szkolnej miejscowej i okręgowej zasiada od lat szeregu jeden z naszych współwyznawców, mający na oku interes wyznania naszego.

To jest skromny ale poważne znaczenie mający plon działalności Gminy wyznaniowej. Małymi środkami rozporządzała w swych początkach Gmina wyznaniowa, nie większemi rozporządza obecnie, — jak to cyfry wykażą, — jeśli mimo to, obowiązkom swym choć w części podołać zdołała, zawdzięcza to jedynie temu, iż zawsze ze strony sfer miarodajnych życzliwego doznawała poparcia.

Poczuwamy się w tem miejscu do miłego obowiązku wyrażenia naszego najserdeczniejszego podziękowania miejscowej c. k. Władzy politycznej, a w szczególności szefowi tejże władzy JWPanu Edwardowi hr. Starzeńskiemu, c. k. Staroście w Podgórzu za Jego życzliwość i opiekę, jaką Gminę otaczał, nie szczędząc nigdy zabiegów ilekroć słusznej sprawy dochodziliśmy, — publiczne Mu za to „Bóg zapłać“ ślemy.

Nie mniej winniśmy publiczne podziękowanie Świetnemu Magistratowi i Radzie miejskiej za ich lojalne z nami postępowanie.

Starania nasze, pomoc czynników miarodajnych, w szczególności zaś dobre chęci i ofiarność współwyznawców sprawiły, że Gmina najmłodsza z pośród Gmin wyznaniowych galicyjskich poszczycić się może małym dorobkiem zapowiadającym lepszą przyszłość.

Bez funduszów Sz. członkowie wyposażyliście Gminę, początek szczęśliwie zrobiony, zapowiada przy Waszych Szanowni Panowie dobrych chęciach, wspólnej pracy, zgodzie i harmonii — czas rozkwitu dla Gminy naszej, co daj Boże — amen!

Wydanie niniejszego sprawozdania przypada na czas osierocenia Gminy naszej. Bóg w miłosierdziu Swem powołał do Się pasterza naszego, który przez lat niespełna 35 ojców

naszych, następnie nas w bojaźni Bożej wychowywał. Korząc się przed wyrokiem Wiekuistego, wołamy z prorokiem: „Bóg dał, Bóg wziął, Imię Jego niechaj błogosławione będzie“.

Przechodząc do cyfr zaznaczyć musimy, iż Gmina wyznaniowa w chwili objęcia urzędowania przez obecną Zwierzchność wyznaniową t. j. w czerwcu 1898 nie miała w gotówce żadnego majątku, — natomiast długi Gminy wynosiły w owym czasie 28000 złr., które to długi wskutek zmiany administracyi rzeźni, — odprawy urzędników, przebudowy łaźni wzrosły do sumy 30,000 złr. = 60,000 Kor., mianowicie wynosiły:

a)	długi hipoteczne	21000 złr.
b)	„ wekslowe	7000 „
c)	„ inne	2000 „
	Razem .	30,000 złr.

czyli 60,000 Koron *)

miała tedy Zwierzchność wyznaniowa przez pierwszych 4 lat swego urzędowania dużo do walczenia z utrzymaniem równowagi. — Lwią bowiem część dochodów naszych pochłonęła spłata długów i opłata odsetek, jak to zestawienia wykażą. — Długi te przez okres lat 4 umarzane znacznie zmalały i wynoszą obecnie 23390 złr. czyli 46780 Kor., a mianowicie:

a)	długi hipoteczne	17000 złr.
b)	„ wekslowe	3700 „
c)	„ inne	2600 „
	Razem .	23,390 złr.

czyli 46780 Koron**)

Długi zatem w ciągu lat 4 zmalały o 13220 Koron, która to suma jest o wiele wyższą jeśli się zważy, iż w czasie tym dobudowano pawilon łaźni kosztem 4000 złr., o którą to sumę majątek Gminy de facto się zwiększył.

---

*) W sumie tej mieści się kaucya dzierżawcy łaźni i inne długi z budowy łaźni.

**) Rubryką długi inne są objęte kaucye dzierżawcy łaźni i rzeźni, które z wiedzą i za zezwoleniem właścicieli zużyte zostały.

Celem dokładniejszego zoryentowania się p. t. członków Gminy w stosunkach finansowych Gminy podajemy następująco zestawienie kosztów budowy łaźni, — celem wykazania źródła długów — następnie zestawienie zamknięć rachunkowych za czas od objęcia urzędowania przez obecną Zwierzchność wyznaniową t. j. za czas od 14 czerwca 1898 do 31 grudnia 1901 r.

Koszta budowy

Fundusz budowy.

	zł.
1) Taksy cmentarne:	
a) Birnbaum . . . . . 934 zł.	
b) Korngold . . . . . 543 „	
c) Vogler . . . . . 500 „	
d) Kahane . . . . . 550 „	
e) Offen . . . . . 400 „	2927
2) Wpłynęło z repartycyi podatku łaziebnego	8315
3) Subwencya Magistratu	1000
4) Pożyczka hipoteczna zaciągnięta	
a) w Kasie Oszczędności m. Biały	10000
b) w Tow. zaliczkowem „Wzajemna Pomoc“ w Podgórzu	6000
c) w powiatowej Kasie Oszczędności w Wieliczce	5000
5) Wekslową pożyczkę zaciągnięto w kwocie	4800
	38042

łaźni parowej.

Koszta budowy.

	zł.
1) Cena kupna domu z parcelą wraz z należytością przenośną, uregulowaniem hipoteki i t. p.	8738
2) Za sporządzenie planów i nadzór techniczny	500
3) Koszta zastępcy prawnego przy transakcyi	200
4) Wywóz ziemi i roboty ziemne . . .	463
5) Robota murarska i materyał budowlany	6453
6) Robota ciesielska z materyałem . .	2114
7) Robota betonowa „ . .	2530
8) Robota stolarska „ . .	1284
9) Robota ślusarska „ . .	1457
10) Robota szklarska, lakiern. i pokostn.	390
11) Studnia	365
12) Kocioł parowy kupiony u p. Ferbera	1525
13) Wyprobowanie kotła i ustawienie .	175
14) Robota kamieniarska	1177
15) Założenie basenów, montowanie wanien, tusze i urządzenie wraz z rurami .	6840
16) Robota tapicerska i meble	668
17) Robota malarska	453
18) Tregery i inne żelazo	1080
19) Robota blacharska	354
20) Wykończenie i drobne wydatki . .	1001
21) Dozór przy budowie	205
Saldo . . .	70
	38042

Zestawienie

za czas od 14 czerwca 1898

A. Dochód.

	złr.
1) Zaliczka od przełożonych	50
2) Podatek domestykalny	218
3) Czynsz z łaźni i domu	673
4) Opłaty rzeźni drobiu	2315
5) „ „ bydła	1349
6) Taksy cmentarne	2300
7) Datek burmistrza	10
8) Z pożyczki wekslowej	1500
	8415

rachunkowe

do 31-go grudnia 1898 r.

B. Rozchód.

	złr.
1) Pensye urzędników	2886
2) Wsparcie ubogich	531
3) Część kosztów budowy rzeźni . . .	478
4) Amortyzacya długów i odsetki . . .	2761
5) Stowarzyszenia dobroczynne:	
a) Machsike Cholim . . . 250 złr.	
b) Chewra Kadischa . . . 210 „	
c) Talmud Tora . . . . 150 „	
d) Gemilas Chasudim . . 350 „	960[1])
6) Reperacya mikwy źródlanej	375
7) Podatek i asekuracya	36
8) Nauczyciele religii	35
9) Druki i portorya	98
10) Inne wydatki	138
Saldo	117[2])
	8415

[1]) Stowarzyszeniom wydzielono znaczną część z uzyskanych taks cmentarnych.

[2]) Saldo jest pozorne, — albowiem celem spłacenia piekących drobnych niedogodnych długów zaciągnięto w miejscowej Kasie Oszczędności pożyczkę wekslową w kwocie 1500 złr. i w ten sposób osiągnęliśmy równowagę, — pożyczka ta od dwóch lat całkowicie jest spłaconą.

Zestawienie

za czas od 1 stycznia 1899

A. Dochód.

	złr.
1) Saldo z r. 1898	117
2) Czynsz z opłat rzezi	6232 [1])
3) Czynsz z łaźni	1250
4) Podatek domestykalny	1249
5) Subwencya Magistratu	900
6) Taksy cmentarne	1745
7) Dochód paschalny ze sprzedaży mąki brutto	634
8) Kimche de Pische składki	325
9) Reluta wojskowa	74
10) Datek burmistrza	15
11) Kaucya dzierżawcy opłat rzezi	2000 [2])
12) Pożyczka w Kasie Oszczędności	1600
13) Podwyżka dzierżawcy łaźni na budowę	2000
	18141

[1]) Od 1 lipca 1899 opłaty rzezi zostały wydzierżawione.

[2]) Kaucyę tą za wiedzą i zezwoleniem dzierżawcy, jak to powyż nadmieniono, zużyto na bieżące — w tym roku z powodu budowy — wielkie wydatki.

rachunkowe

do 31 grudnia 1899 r.

B. Rozchód.

	złr.
1) Pensye urzędników	6092
2) Wsparcie ubogich	2221
3) Przybudowa łaźni i reparacye	3500
4) Amortyzacya długów i odsetki	3840
5) Druty szabasowe	150
6) Odprawa Propperowi	1365 [1])
7) Stowarzyszeniom	598
8) Nauczycielom religii	50
9) Podatki, assekur. i t. p.	85
10) Notaryusz	45
11) Druki, portorya i inne wydatki kancelaryjne	136
Saldo	59
	18141

[1]) Dozorca rzezi Propper został ze służby zwolniony i otrzymał na mocy uchwały Zwierzchności powyższą odprawę.

Zestawienie

za czas od 1-go stycznia

A. Dochod.

	Kor.[1])
1) Saldo z r. 1899	118
2) Czynsz z rzeźni	13926
3) Czynsz z łaźni	2500
4) Subwencya z Magistratu	1800
5) Domestykalny podatek	1884
6) Czynsz z domu	160
7) Zwrot dawnych zaliczek	100
8) Macówka netto	436[2])
9) Taksy pogrzebowe	200
10) Podjęto z kaucyi Löwy'ego	340
	21464

[1]) Od 1 stycznia 1900 dopiero wprowadziliśmy walutę koronową do obliczeń naszych.

[2]) Kwota 436 Koron pozostała po zapłaceniu mąki powziętej dla biednych jako czysty zysk.

rachunkowe

do 31-go grudnia 1900 r.

B. Rozchód.

	Kor.
1) Pensye urzędników	12048
2) Wsparcie ubogich	3523
3) Amortyzacya długów i odsetki . .	2929
4) Subwencya stowarzyszeń	550
5) „ naucz. religii	100
6) Druty szabasowe	729
7) Reperacya łaźni	832
8) Podatek, asekuracya, kominiarze itp.	184
9) Druki, portorya i wydatki kancelaryjne	253
10) Subwencya rabina	200
11) Saldo	116[1])
	21464

[1]) Również i w tym roku Saldo jest pozorne, właściwie skończył się rok administracyjny niedoborem 224 Kor.

Zestawienie

za czas od 1 stycznia 1901

A. Dochód.

	Kor.
1) Saldo z r. 1900	116
2) Czynsz z łaźni	2500
3) Czynsz z domu	160
4) Taksy cmentarne	1120
5) Podatek domestykalny	4405
6) Ze sprzedaży mąki paschalnej	1523
7) Datki Kimche de pische	642
8) Reluta wojskowa	125
9) Subwencya Magistratu	1800
10) Czynsz z opłat rzezi	13500
11) Pożyczka wekslowa	800
	26691

rachunkowe

do 31 grudnia 1901 r.

B. Rozchód.

	Kor.
1) Pensye urzędników	12148
2) Utrzymanie bióra	213
3) Wsparcie ubogich	4547
4) Amortyzacya długów i odsetki	5730
5) Reparacye w łaźni	864
6) Wydatki na cmentarzu	596
7) Subwencye stowarzyszeniom	680
8) Nauczycielom religii	200
9) Renumeracya skawińskiego rabina	300
10) Zasiłek rabina w chorobie	800
11) Noworoczne	178
12) Subwencye urzędników	200
13) Inne wydatki	96
Saldo	139
	26691

Zestawienia rachunkowe (halerzy nie uwzględnialiśmy) wykazują dobitnie, iż Gmina wyznaniowa ma do walczenia z ogromnemi trudnościami natury finansowej.

W roku bieżącym do lipca spłaciliśmy kwotę 2500 koron i o tyle dług Gminy się zmniejszył. Przy zapobiegliwości i oszczędności długi w przeciągu lat kilku umorzymy, poczem my lub następcy nasi przystąpią do dalszych inwestycyi, z których budowa szpitala i synagogi są wprost nieodzowne.

Kończąc niniejsze sprawozdanie, wyrażamy podziękowanie wszystkim P. T. Obywatelom poza Zarządem Gminy stojącym, którzy radą i wskazówkami zawsze nam służyli — zarazem oświadczamy, iż i nadal słuszne życzenia P. T. współwyznawców znajdą u nas posłuch — chcemy bowiem i w przyszłości nie być niczem więcej — jak tylko wykonawcami woli naszych współwyznawców.

Z kancelaryi izr. Gminy wyznaniowej.

Podgórze w lipcu 1902.

Przełożony

Szymon Dunkelblum.